

Kulturni dan na temo avtorskih pravic v 7. razredu osnovne šole: medpredmetna povezava knjižnično informacijskega znanja in glasbene umetnosti

A Culture Day on the Topic of Copyrights in the 7th Grade of Primary School: A Cross-Curricular Link between Library and Information Knowledge and Music

Sandra Svetina

Izveček

Prispevek predstavlja načrt, pripravo in izvedbo dneva dejavnosti na temo avtorskih pravic, ki je bil izpeljan na osnovni šoli Majde Vrhovnik v času šolanja na daljavo, in sicer v 7. razredu. Vključenih je bilo 50 učencev. Kulturni dan smo pripravili kot medpredmetno povezavo knjižnično informacijskega znanja in glasbene umetnosti. Namen kulturnega dne pa je bil, da učenci ozavešajo pomen spoštovanja avtorskih pravic, da spoznajo, da le-te veljajo tudi na spletu in da se lahko zelo hitro, včasih celo nevede, znajdemo v položaju, ko smo sami kršitelji avtorskih pravic. Predstavljeni so cilji, uporabljene metode in oblike dela, opisan pa je tudi način priprave in izpeljave celotnega dne. Prispevku sta dodani dve prilogi: dokument, ki so ga prejeli učenci, in nekaj odzivov učencev na uspešno izpeljan kulturni dan.

Ključne besede:

avtorske pravice, internet, glasba, kulturni dan, knjižnično informacijsko znanje, ljudski ples mazurka

UDK: 027.8:347.78

Keywords:

copyrights, Internet, Music, culture day, Library and Information Knowledge, folk dance mazurka

Abstract

The paper presents the planning, preparation and implementation of an activity day on the topic of copyrights, which was carried out at the Majda Vrhovnik Primary School during distance education, namely in the 7th grade. It involved 50 pupils. The culture day was prepared as a cross-curricular link between Library and Information Knowledge and Music. The purpose of this culture day was to make pupils aware of the importance of respecting copyrights; to make them realize that copyrights also apply to the Internet and that we can quickly, sometimes even unknowingly, find ourselves in a situation where we are violators of copyrights. The paper presents the objectives, and the employed methods and forms of work, and describes the preparation and implementation of the entire day. The paper comes with two attachments: a document received by the pupils and the reactions of a few pupils to the successfully implemented culture day.

O avtorskopравни zaščiti lahko govorimo šele od leta 1709, ko je bil v Angliji podpisan Statute of Anne, ki pa je nastal z namenom, da bi varoval vse avtorje in njihova dela. Imenoval se je tudi Copyright Act.

Na velik del nespoštovanja avtorskih pravic vpliva tudi nevednost ali nezavedanje odgovornosti.

UVOD

V vsej zgodovini človeštva so nastajala različna avtorska dela. Šele v 15. stoletju je prišlo do pravne ureditve, ki pa še vedno ni nastala z namenom zaščite avtorja in njegovih pravic. Z Gutenbergovo iznajdbo tiskarskega stroja leta 1455 so tiskarne začele razmnoževati posamezna dela in prav to je bil povod za pravno ureditev v obliki privilegijev za tiskarje – kdor je prvi tiskal neko delo, je imel edini pravico, da to delo razmnoži in proda. O avtorskopravni zaščiti lahko govorimo šele od leta 1709, ko je bil v Angliji podpisan Statute of Anne, ki pa je nastal z namenom, da bi varoval vse avtorje in njihova dela. Imenoval se je tudi Copyright Act. Ta se je počasi širil v ZDA in preostale evropske države. Leta 1886 so s podpisom Bernske konvencije in ustanovitvijo Mednarodnega združenja za zaščito književnih in umetniških del uspeli urediti tudi mednarodno zaščito avtorskih pravic (Bahor, 2002).

Danes poznamo veliko organizacij, ki se zavzemajo za varovanje avtorskih in sorodnih pravic. V Sloveniji imamo Urad RS za intelektualno lastnino, ki deluje v okviru Ministrstva za gospodarstvo in je v tesnem sodelovanju z organizacijo WIPO (Svetovna organizacija za intelektualno lastnino), uradom EUIPO (Urad Evropske unije za intelektualno lastnino) in EPO (Evropska patentna organizacija), povezave pa sežejo tudi do drugih tujih nacionalnih uradov v obliki podpisanih posameznih sporazumov. Za informacije o avtorskih pravicah se lahko obrnemo tudi na druge organizacije, ki jih imamo v Sloveniji: SAZAS (Združenje skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic Slovenije), SAZOR (Slovenska avtorska in založniška organizacija za pravice reproduciranja), AAS (Avtorska agencija za Slovenijo), pa še bi lahko naštevali (Urad RS za intelektualno lastnino, b. d.).

IZBOR TEME

Kljub temu da imamo več organizacij, ki se ukvarjajo s spoštovanjem avtorskih pravic, pa še vedno prihaja do kršitev. Priprava dneva dejavnosti je potekala v sodelovanju z učiteljico glasbene umetnosti. Izhajali smo iz predpostavke, da na velik del nespoštovanja

avtorskih pravic, še posebej med mladimi, vpliva tudi nevednost ali pa nezavedanje odgovornosti, kar opazamo celo med nami, odraslimi. Hitro se lahko znajdemo v prekršku, saj napačno domnevamo, da je vse, kar je na spletu, javna last in se lahko uporabi brez dovoljenja lastnika avtorskih pravic. Da temu ni tako, nas opozarja tudi ZASP (Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah), ki je v Sloveniji v veljavi že od leta 1995.

O kršenju avtorskih pravic je bilo napisanega že veliko. O tem se pogovarjamo na študijskih skupinah, na učiteljskih sejah in celo na družbenih omrežjih. Gre za izjemno aktualno temo, še posebej v času šolanja na daljavo. Kako priti do določenih gradiv, jih posredovati učencem in hkrati ne oškodovati avtorjev različnih del? Možnosti je veliko. Je pa seveda včasih potrebnih nekaj več korakov, klicev in povezovanje z določenimi organizacijami ter posamezniki, posredovanje pisnih prošelj itd. Kakšne so naše možnosti, lahko preverimo na Uradu RS za intelektualno lastnino, SAZOR-ju ali SAZAS-u. V posameznih primerih pa se lahko obrnemo tako na založbe kot na avtorje del, ki jih potrebujemo. V našem primeru posebna dovoljenja niso bila potrebna.

CILJI KULTURNEGA DNE

Uresničevali smo cilje, ki so predvideni v učnem načrtu knjižnično informacijskega znanja za tretje vzgojno-izobraževalno obdobje ter v učnem načrtu za glasbeno umetnost, dodali pa smo tudi nekaj ciljev prav na temo avtorskih pravic, ki pa jih lahko umestimo v sklop ciljev za razvijanje znanja za življenje, saj se bodo učenci vedno srečevali z vprašanjem avtorskih pravic.

Učenec:

- spoznava vlogo in pomen informacij za učenje, osebnostno rast in delovanje v družbi;
- vire uporablja etično in zakonito;
- spoznava možnosti interneta za namensko pridobivanje informacij;
- razvija smiselno in kritično uporabo sodobne tehnologije;

- razume pomen spoštovanja avtorskih pravic;
- razume, katera besedila poimenujemo z izrazom plagiat, in se zaveda, da za plagiatorstvo lahko tudi kazensko odgovorjamo;
- se zaveda, da obstajajo organizacije, ki urejajo vse, kar je povezano z avtorskimi pravicami, in da imamo celo Zakon o avtorski in sorodnih pravicah;
- se zaveda odgovornosti spoštovanja avtorstva pri pripravi svojega avtorskega dela;
- razvija pozitiven odnos do nacionalne in svetovne glasbene dediščine,
- povezuje glasbo z drugimi umetnostmi in predmetnimi področji,
- se plesno izraža ob ljudski glasbi;
- zna uporabljati glasbene vire, interaktivne medije in sodobno tehnologijo.

PRIPRAVA IN IZVEDBA KULTURNEGA DNE

Najprej smo se dogovorili o možnostih povezave z učitelji v času izvedbe kulturnega dne. Ker smo se najprej osredotočili na avtorske pravice, smo načrtovali, da bo učencem na voljo za vprašanja najprej knjižničarka, pozneje, ko bodo sledile bolj glasbeno obarvane vsebine in ples, pa učiteljica glasbene umetnosti. To smo na videokonferenci z učenci tudi dodatno poudarili.

V veliko pomoč pri pripravi gradiva nam je bila knjiga z naslovom *Uči se iz preteklosti, ustvarjaj prihodnost: Umetnost in avtorska pravica*. Gre za knjigo, namenjeno delu z učenci. Objavljena je na spletni strani Urada RS za intelektualno lastnino, in sicer je prevod dela organizacije WIPO. Prav tam lahko najdemo še druga uporabna gradiva na temo avtorskih pravic in intelektualne lastnine, ki so lahko v pomoč nam ali našim učencem. Ker je bil naš dan dejavnosti načrtovan ravno en dan pred svetovnim dnevom človekovih pravic, smo se odločili, da na začetku učence opozorimo tudi na to pomembno temo, zato smo pripravili križanko, katere gesla so bila na temo

glasbe in avtorskih pravic. Rešitev, *svetovni dan človekovih pravic*, so učenci odkrili sami. Križanka je še vedno dostopna in na voljo za uporabo na spletnem naslovu <https://puzzle.org/en/crossword/play?p=-MNmLbljj5ILEAi-u7CS6>.

Sledil je pregled številnih animiranih filmov, ki so prosto dostopni in primerni za učence 7. razreda. V tujem jeziku je filmov o avtorskih pravicah veliko. Pripravljeni so kakovostno, vendar vsi niso prevedeni ali pa prevod ni najbolj ustrezen. Zato smo v tujem jeziku izbrali tistega, ki se nanaša bolj na YouTube, vendar smiselno predstavi avtorske pravice oz. oblike njihovega nespoštovanja. Dostopen je na spletni povezavi <https://www.youtube.com/watch?v=InzDjH1-9Ns> pod naslovom *YouTube Copyright School*. Natančno smo podali navodila, kako naj si učenci pripravijo podnapise, pri katerih smo jih opozorili tudi na spremembo hitrosti, saj smo ocenili, da se film odvija nekoliko prehitro. S pomočjo prej omenjenega gradiva, drugih zapisov na internetnih straneh Urada RS za intelektualno lastnino, Zakona o avtorski in sorodnih pravicah ter omenjenega filma smo pripravili tudi spremno besedilo, prilagojeno starosti učencev.

V dokumentu (Priloga 1), ki je bil posredovan učencem, smo navedli vire in literaturo. Za popestritev smo dokument dopolnili s slikami in učencem podali informacije o tem, kje lahko tudi sami za svoje seminarske naloge prevzamejo slike, ne da bi kršili avtorske pravice. K vsaki sliki smo pripisali navedbo vira, čeprav je uporaba posameznih slik dovoljena celo v komercialne namene.

Sledila je priprava igre *moja glasbena skupina*. Priprava same igre ni zahtevna, vendar je treba upoštevati, da smo jo pripravljali prvič. To pa vzame kar nekaj časa, saj jo je treba tudi večkrat preigrati, da jo dobro spoznamo in po potrebi vnesemo popravke. Težave pri pripravi igre nam je predstavljala dolžina odgovorov, saj so prostori za odgovore majhni. To je torej že pri pripravi vprašanj za kviz smiselno upoštevati. Kot smo že omenili, je igra pripravljena v obliki kviza. Za vsak pravičen odgovor dobimo neko vesoljsko bitje, ki igra na glasbilo. Vsakokrat imamo na voljo 3 bitja, ki jih lahko

predhodno poslušamo, nato pa izberemo tisto, čigar melodija nam je najbolj všeč. Naša igra zajema 6 vprašanj, torej 6 članov skupine. Zasedba pa ima lahko do 10 članov. V tem primeru bi pripravili za učence 10 vprašanj. Zanimivo pri igri je še to, da pridobljene člane skupine sami premikamo po polju, namenjenemu vesoljskim bitjem. Bitje, ki ga z miško položimo bolj v ospredje, igra glasneje, bitje, ki ga odložimo bolj v ozadje, igra tiše. Igra, ki smo jo uporabili za preverjanje znanja, je dostopna na spletni povezavi <https://www.wisc-online.com/users/sandrasvetina2/games/110299/voja-glasbena-skupina>. Mogoče je smiselno omeniti tudi to, da so odgovori ob vsaki novi igri razporejeni v drugačnem vrstnem redu. Zato nas ni motilo, tudi če so učenci večkrat igrali igro, da so ob koncu uspeli pridobiti 6 članov skupine. Tako smo vsaj vedeli, da odgovore na vprašanja zagotovo poznajo.

Sledil je še bolj glasbeno obarvan del. Učence smo najprej seznanili s tem, da je tudi vsa glasba, ki nastaja danes, avtorsko zaščitena. Razmišljali smo, kaj to za nas pomeni, če želimo neko glasbo predvajati v svojem lokalu ali jo uporabiti ob javnem nastopanju. Pripravili smo jim tudi povezavo do filma *Zaščita Avtorske Pravice SAZAS*, ki zelo nazorno predstavi delovanje združenja SAZAS. Dostopen je na naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=-FmuroHK1pc>.

Posebej smo izpostavili ljudsko glasbo, saj ta ni avtorsko zaščitena. Učiteljica glasbene umetnosti jim je že v prejšnjih urah predvajala godčevsko melodijo, in sicer Mazurko. To melodijo smo predvideli za poslušanje v drugem delu. Ob njej so se učenci učili preproste koreografije (po grafični partituri v prilogi delovnega zvezka). Učiteljica je skupaj z učenci prek videokonference prebrala legendo ter pojasnila in pokazala, kako naj izvedejo določene gibe. Za ta del smo pri načrtovanju predvideli 30 do 45 minut.

Kot zanimivost smo za zaključek kulturnega dne pripravili povezavo do članka, ki govori o sodnem sporu glede fotografij, ki jih je poslala opica rodu makak. Smisel članka je bil, da jih malo nasmejimo, pa tudi opozorimo, da je avtorske pravice resnično treba spoštovati.

V sodnem sporu je bilo sicer ugotovljeno, da žival ne more imeti avtorskih pravic, je pa bil to za fotografa, omenjenega v članku, naporen sodni spor, ki je trajal kar 6 let. Člankov o točno tem primeru je na spletu kar veliko. Članek, ki smo ga posredovali v branje učencem, pa je dostopen na spletnem naslovu <https://www.rtvsllo.si/zabava-in-slog/zanimivosti/primer-opicji-selfi-koncan-zmagal-je-fotograf/432294>.

Ob koncu smo učence nagovorili, naj se odpravijo malo ven na svež zrak in uživajo »ob glasbi mesta in narave«. Tudi to je bil del kulturnega dne, saj smo jih želeli spodbuditi, da vsaj del dneva namenijo gibanju zunaj.

SKLEP

V prispevku je predstavljen primer dobre prakse medpredmetnega povezovanja knjižnično informacijskega znanja in glasbene umetnosti. Za uspešno izvedbo je ključnega pomena kakovostno sodelovanje med knjižničarjem in učiteljem. V našem primeru je šlo za sodelovanje knjižničarke in učiteljice glasbene umetnosti Polone Guček Skrbinek. Pripravili smo kulturni dan, ki je bil izpeljan v času šolanja na daljavo. Pri načrtovanju dejavnosti in dokumenta za učence je bilo potrebnih nekaj videosrečanj knjižničarke in učiteljice, da je bilo vse dobro pripravljeno in je dan dejavnosti lahko potekal brez zapletov.

Učenci so si znanje o avtorskih pravicah pridobivali ob ogledu krajših filmov in branju posebej za njih pripravljenega besedila. S kvizom v obliki igre smo preverili njihovo znanje. Učenci so po rešenem kvizu na naš elektronski naslov posredovali fotografijo svoje glasbene skupine. Število članov v njihovi glasbeni skupini je pomenilo število pravilno odgovorjenih vprašanj pri kvizu. Večinoma so uspeli pridobiti v glasbeno skupino vsaj 5 članov, torej so na pet od šestih vprašanj o avtorskih pravicah odgovorili pravilno.

Učenje plesnih korakov po godčevski melodiji mazurke je potekalo ob dodatnih pojasnilih učiteljice prek videokonference. Ali so se učenci uspešno naučili plesa, bomo preverili, ko se bodo vrnili v šole. Učenci bodo imeli možnost, da se jih ob plesu mazurke oceni.

Glede na pozitivne odzive učencev smo bili z izvedbo kulturnega dne zelo zadovoljni. Nekaj njihovih zapisov je priloženih v nadaljevanju (PRILOGA 2). Učenci so izpostavili, da se jim zdi pomembno, da se učijo o avtorskih pravicah, še posebej v teh časih, ko so tudi sami veliko na spletu. Prav tako so zapisali, da je bila tema za njih nova in da se z njo pri pouku še niso srečali. Navdušila jih je celo sama vsebina, ki smo jo za njih pripravili, saj so izpostavili, da so se o avtorskih pravicah

naučili veliko zanimivega. Zelo jim je bila všeč igra *moja glasbena skupina*, s katero so preverili usvojeno znanje in se obenem zabavali. Tudi članek o avtorskih pravicah opice je dosegel svoj namen, saj jih je nasmejal in spravil v dobro voljo. Tema jim je bila zanimiva, nova in drugačna, zato smo se odločili, da jo bomo v obliki medpredmetnega povezovanja, po potrebi prilagojeno poučevanju v razredu (in ne na daljavo), obravnavali tudi v prihodnje. ●

Viri in literatura

- Bahor, S. (2002). Knjižničarji in avtorske pravice. *Knjižnica*, 46(4), 87–123.
- Fox Valley Technical College (b. d.). *wisc-online.com*. [Izdela didaktičnih iger]. Dostopno na: <https://www.wisc-online.com/>.
- Kurikul. *Knjižnično informacijsko znanje – osnovna šola* (2008). Interaktivni učni načrti. Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: <https://dun.zrss.augmentech.si/#/>.
- Pavlič Jerič, A. (2017, September 12). *Primer »opičji selfi« končan – zmagal je fotograf*. RTV SLO. Zanimivosti. Dostopno na: <https://www.rtvsllo.si/zabava-in-slog/zanimivosti/primer-opicji-selfi-koncan-zmagal-je-fotograf/432294>.
- Svetina, S. (2020). *10. december*. [Križanka]. Puzzel.org. Dostopno na: <https://puzzel.org/en/crossword/play?p=-MNMlBj5ILEAiu7CS6>.
- Svetina, S., Guček Skrbinek, P. (2020). *Moja glasbena skupina*. [Igra – kviz]. *wisc-online.com*. Dostopno na: <https://www.wisc-online.com/users/sandrasvetina2/games/110299/moja-glasbena-skupina>.
- Učni načrt. Glasbena vzgoja – osnovna šola* (2011). Interaktivni učni načrti. Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: <https://dun.zrss.augmentech.si/#/>.
- Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino (b. d.). *Mednarodno sodelovanje*. Dostopno na: <http://www.uil-sipo.si/uil/urad/o-uradu/mednarodno-sodelovanje/>.
- Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino (b. d.). *Odgovori na pogosta vprašanja. Avtorska pravica*. Dostopno na: <http://www.uil-sipo.si/uil/dodatno/koristni-viri/pogosta-vprasanja/avtorska-pravica/>.
- Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino (b. d.). *Kolektivno upravljanje*. Dostopno na: <http://www.uil-sipo.si/uil/dejavnosti/avtorska-in-sorodne-pravice/kolektivno-upravljanje/>.
- Weustenraad, D. (b. d.). *Puzzel.org*. [Program za izdelavo križanke]. Dostopno na: <https://puzzel.org/>.
- WIPO (2011). *Uči se iz preteklosti, ustvarjaj prihodnost. Umetnost in avtorska pravica*. Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino. Dostopno na: <http://www.uil-sipo.si/uil/dejavnosti/informacijske-storitve/publikacije/>.
- YouTube (2011, Marec 24). *YouTube Copyright School*. [Video]. YouTube. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=InzDjH1-9Ns>.
- Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah (2007). *Uradni list RS*, št. 16/2007, 68/2008, 110/2013, 56/2015, 63/16 – ZKUASP, 59/2019. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO403>.
- Združenje SAZAS (2018, Maj 8). *Zaščita Avtorske Pravice SAZAS*. [Video]. YouTube. Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=-FmuroHK-1pc>.

SANDRA SVETINA, prof. razrednega pouka, šolska knjižničarka na Osnovni šoli Majde Vrhovnik v Ljubljani.
Naslov: Osnovna šola Majde Vrhovnik, Gregorčičeva 16, 1000 Ljubljana
E-naslov: sandra.svetina@guest.arnes.si

PRILOGA 1

Dokument za učence

DAN DEJAVNOSTI

Sreda, 9. 12. 2020

PLEŠEMO, POSLUŠAMO GLASBO IN SPOŠTUJEMO AVTORSKE PRAVICE

Pozdravljen/-a sedmošolec/-ka.

Današnji kulturni dan bo glasbeno obarvan. S tabo smo učiteljice Polona, Alenka, Petra Š. S., Petra P. in knjižničarka Sandra.

Kot smo povedale že v našem skupnem uvodu v današnji KD, bo tvoje delo danes povsem samostojno. Delal/-a boš v svojem tempu in sam/-a poskrbel/-a za odmore.

Če pa boš vseeno naletel/-a na nejasnosti, težave, morda pa želel/-a dobiti le nasvet ali potrditev, se lahko obrneš na nas:

- 9.15–9.45 knjižničarka Sandra na naslednji povezavi:
Join Microsoft Teams Meeting
- 10.30–11.00 učiteljica Polona na naslednji povezavi:
Join Microsoft Teams Meeting

Preden začnemo z našo temo, naj te vprašamo, ali veš, kateri dan obeležujemo jutri, 10. decembra. Naj ti do odgovora pomaga križanka na spodnji povezavi:

10. december

Na današnji dan pa bomo govorili podrobneje o pravicah, ki jih napoveduje že sam naslov, to pa so AVTORSKE PRAVICE.

Najprej si oglej animirani film na temo avtorskih pravic.

ZELO POMEMBNO: Film ima možnost podnapisov in smiselno je, da si jih vključiš:

Ko klikneš na povezavo, ti bo film začelo predvajati na YouTube. V desnem spodnjem kotu imaš ikone. Tebi bosta prišli prav prvi dve ikoni.

Odpri film, ga daj na pavzo, nato pa PRED OGLEDOM sledi navodilom za urejanje podnapisov in predvajanja. Film najdeš TUKAJ.

Ko klikneš na prvo ikono desno spodaj, se ti začnejo predvajati podnapisi.

Nato pa klikni še na drugo ikono desno spodaj in tam uredi še naslednje:

- klikni najprej na **hitrost predvajanja** in označi **0,75**;
- nato klikni na **podnapisi (40)**. Pojdi na vrh seznama podnapisov in desno zgoraj klikni na **možnosti**. Na seznamu izberi 3. alinejo (**velikost pisave**) in označi **200%**.
- V primeru da ti izpisuje podnapise v kakem drugem jeziku, pa naredi še tole: Ponovno klikni na **podnapisi (40)**. Na seznamu poišči in označi zapis **slovenščina-Slovenščina**.

Prijeten ogled ti želimo.

Vir slike: <https://www.vecteezy.com>

Iz filma lahko razbereš, da avtorske pravice niso hec.

Vir slike: <https://www.vecteezy.com>

Vsaka oseba, ki napiše/predstavi/izdela/nariše svoje izvirno umetniško delo, pa naj bo to slika, fotografija, skladba, roman, pesem, gledališka igra, koreografija, kip, stavba, film ali kaj drugega, je avtor tega dela. Vsako delo, ki ga izdeláš, dobi tvoj pečat takoj, ko je končano (WIPO, 2011).

To pomeni, da je zaščiteno z avtorski pravici od trenutka, ko je narejeno. Za to ti ni potrebno nikogar prositi. Vsa tvoja dela, ki si jih do danes izdelal/-a in veš, da jih nisi od nikogar prepisal/-a ali kopiral/-a, so avtorsko zaščitena.

Tako kot tudi naslednja dela. Ali si vedel/-a, da je

- Beethoven objavil svoja prva glasbena dela, ko je bil star 12 let? Dela so se imenovala Variacije Dressler.
- Picasso naslikal prvo priznано delo Pika-dor, ko je imel le 8 let?
- Walt Disney prodal svoje prve risbe, ko je bil star 7 let?
- Mozart napisal prvo skladbo Andante v C-duru, star le 5 let? (WIPO, 2011)

Seveda to ne pomeni, da teh del ne moremo uporabljati. Vsekakor jih lahko, vendar je prav, da preverimo, pod kakšnimi pogoji, da ob tem ne kršimo avtorskih pravic.

Če bi želeli uporabiti neko gradivo, ki ni naše, in ga nekje javno objaviti, moramo za dovoljenje prositi avtorja. Če je avtor prodal avtorske pravice, potem moramo za dovoljenje vprašati lastnika avtorskih pravic, ki je te pravice kupil.

Pri uporabi različnih virov moramo biti zelo previdni, saj lahko avtorji ali lastniki avtorskih pravic ob kršitvah ukrepajo tudi s tožbo. Zato

se moramo zavedati, da za kršenje avtorskih pravic lahko kazensko odgo-varjamo.

Vir slike: <https://wpclipart.com/>.

Obstaja ogromno gradiv, katerih dele lahko tudi predstavimo npr. v seminarski nalogi, raziskovalni nalogi, v predstavitvi, ki jo delimo z drugimi ..., vendar se moramo prej poza-

nimati, kaj se ob tem zahteva. Smiselno je, da izberemo gradiva, ki od nas zahtevajo le navedbo avtorstva. To pomeni, da napišemo literaturo ali vir, od koder smo prevzeli besedila, glasbo itd.

Če tega ne naredimo, pomeni, da smo delo nekoga drugega predstavili kot svoje delo. Si predstavljaš, da bi vložil/-a ogromno truda v pesem, katere glasbo in besedilo si sam/-a napisal/-a, nekdo pa bi jo vsem v razredu brezhibno odigral ali odpel, kot da je njegova? Ja, to se dogaja pogosto. In ne samo v glasbenem svetu. Temu pravimo **PLAGIATORSTVO**. Obravnava se kot kaznivo dejanje.

Tudi učitelji objavimo v kakšni reviji ali na spletu dela svojih učencev in učenk. Za dovoljenje najprej vprašamo tebe, nato pa še tvoje starše. In vedno zraven zapišemo ime učenca oz. učenke, ki je avtor/-ica določenega dela.

Obstaja celo Zakon o avtorski in sorodnih pravicah, ki tovrstne pravice ureja in avtorje ščiti. S spoštovanjem in zaščito avtorskih pravic pa se ukvarja tudi Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino.

Seveda od tebe ne pričakujemo branja zakonov in povezovanja z določenimi uradi, vsaj ne še sedaj 😊.

Vir slike: <https://pixabay.com/>.

Vsekakor pa moraš tudi ti spoštovati avtorske pravice. Kadar si v dilemi, imaš okrog sebe ljudi, na katere se lahko obrneš. Učitelji/-ce ali knjižničarki ti bodo znali pomagati in svetovati, kako lahko nekaj predstaviš, ne da bi kršil/-a avtorske pravice, kje poiščeš podatek o tem, ali nekaj lahko povzameš ali ne itd.

Avtorska dela so zaščitena zelo dolgo. Če nekdo od nas danes napiše pesem, bo avtorsko zaščitena do njegove smrti in še 70 let po njegovi smrti. Tako določa Zakon o avtorski in sorodnih pravicah.

V besedilu si opazil/-a kar nekaj slik. Te slike so bile vzete iz strani, kjer slike lahko uporabimo brez kršenja avtorskih pravic. Nekatere slike so iz strani, ki zahtevajo le navedbo avtorstva, pri drugih pa gre za PROSTA DELA. To so dela, ki jih lahko brez plačila ali dovoljenja avtorja kopiramo, predelujemo, javno izvajamo in razstavljamo. Ne glede na to je prav, da vedno navedemo vir ali literaturo.

Kako pa je z idejami? Ali so tudi te zaščitene?

Vir slike: <https://www.vecteezy.com>.

Ne, sama ideja oz. zamisel ni avtorsko zaščitena. Avtorska pravica varuje način, kako je ta ideja oz. zamisel izražena oz. predstavljena. Besede/barve/oblike/note morajo biti izbrane in urejene na izviren način.

Naj ti ponudimo nekaj strani, kjer lahko izbiraš slike in glasbo, ne da bi kršil/-a avtorske pravice:

- <https://publicdomainvectors.org/en/> (hvaležni so ob navedbi povezave do njihove strani)
- <https://pixabay.com/> (hvaležni so ob navedbi povezave do njihove strani)
- <https://www.freemusicpublicdomain.com/> (zahtevana je navedba povezave do strani)

Sedaj pa preveri, ali si se naučil/-a kaj novega o avtorskih pravicah.

Na povezavi **MOJA GLASBENA SKUPINA** te čaka igra v obliki kviza. Tvoja naloga je, da sestaviš glasbeno skupino.

Navodilo za igro:

1. Če na vseh 6 vprašanj odgovoriš pravilno, bo imela tvoja glasbena skupina 6 članov, sicer jih bo manj.
2. V igro vstopiš s klikom na gumb
3. Z reševanjem začneš tako, da klikneš z miško na tipko
4. Ko se pokažejo trije vesoljčki, s klikom na vsakega od njih poslušaj, katero glasbo bo vnesel v tvojo skupino. Izbereš tistega, ki ti je najbolj všeč, in z miško klikneš na tipko
5. Izpišejo se vprašanje in odgovori. Klikneš na pravilni odgovor in pritisneš tipko
6. Spodaj se ti izpiše pojasnilo k rešitvi. Ko prebereš pojasnilo, ponovno klikni
7. Dobil/-a si novega člana glasbene skupine. Če položiš miško nanj in stisneš levi gumb na miški, svojega člana lahko odložiš bolj v ozadje, bolj naprej, bolj levo, bolj desno ... Če je bolj zadaj, bo igral tišje, če je bolj spredaj, bo igral glasneje.
8. Ponoviš krog s klikom na tipko
9. POMEMBNO: Ko odgovoriš na 6. vprašanje in klikneš , se ti izpiše na vrhu . To pomeni, da si prišel/-la do konca. **PREDEN KLIKNEŠ NA TALE GUMB**, te učiteljice in knjižničarka prosimo, da nam pošleš fotografijo svoje glasbene skupine. Ko pritisneš na zgornji gumb, vesoljčki namreč izginejo.

Držimo pesti, da boš uspešno sestavil/-a svojo glasbeno skupino. Tale je naša.

Vir slike: <https://www.wisc-online.com/users/sandrasvetina2/games/110299/moja-glasbena-skupina>.

Zdaj ti je najbrž že jasno, da je tudi vsa glasba, ki nastaja v tem času, avtorsko zaščitena. Pravzaprav je avtorsko zaščitena vsa glasba, ki je nastala v zadnjih 70-ih letih. Govorimo seveda o zabavni in klasični glasbi.

Trgovski centri, gostilne, bari, športni centri ... glasbe ne smejo predvajati brez dovoljenja organizacije, ki se imenuje SAZAS. Za to, da lahko predvajajo najrazličnejšo glasbo, morajo plačati prispevek. Del njihovega prispevka dobijo avtorji glasbe.

Vir slike: <https://www.sazas.org/>.

Organizatorji raznih prireditev (koncertov, glasbenih prireditev na prostem, srečan glasbenih skupin in zborov) morajo le-te predčasno prijaviti in posredovati natančen seznam skladb, pesmi (z vsemi podatki o avtorjih). Na podlagi tega plačajo denarni prispevek.

Vir slike: <https://pixabay.com>.

Oglej si kratek film o tem, kako organizacija SAZAS ščiti avtorske pravice svojih članov. Najdeš ga tukaj.

Za prireditve, ki potekajo na šoli, ni treba plačevati prispevkov za avtorske pravice. Kadar nastopamo zunaj šole, pa moramo posredovati vse podatke o pesmih in skladbah, ki jih bomo izvajali. To velja tudi za glasbo, ob kateri npr. izvajate plesne točke naši učenci.

Kadar naš zbor zunaj šole izvaja delo katerega od skladateljev, ki ni nastalo pred več kot 70 leti, moramo dobiti dovoljenje za izvajanje pesmi s strani skladatelja ali pa založbe, ki je od njega odkupila avtorske pravice.

Notnega gradiva načeloma ne smemo fotokopirati, razen če nam to dovoli založba, ki je note izdala. Za potrebe raznih tekmovanj pa moramo pri založbi naročiti in plačati parte za vse pevce.

Vir slike: <https://www.vecteezy.com>.

Kako pa je z ljudsko glasbo?

Najbrž si si odgovoril/-a že kar sam/-a. Ljudska glasba »pripada«¹ vsem nam.

Avtorji ljudskih pesmi, plesov, godčevskih »viž«² niso znani.

Pomembno je, da poslušamo, izvajamo, predvsem pa ohranjamo bogato ljudsko glasbeno zapuščino. Naši predniki so jo po ustnem izročilu predali kasnejšim generacijam ... tudi tebi in vsem nam. Naša dolžnost je, da jo ohranimo za poznejše rodove.

Zato bomo v zadnjem delu tega kulturnega dne prisluhnili godčevski melodiji in ob njej »zaplesali«.

Nalogo pravzaprav že poznaš. V prejšnjem tednu si moral/-a prisluhniti melodiji Mazurke

in naštudirati gibanje po grafični partituri (v delovnem zvezku, na strani 101). Na videouru GUM v tem tednu si za lažje delo s partituro dobil/-a podrobno razlago, kako se lotiti »dela«.

Če CD-ja s posnetkom Mazurke ne najdeš doma, si pomagaj s posnetkom v spletni učilnici GUM.

Svojega izvajanja ni potrebno posneti in nam ga posredovati, bomo pa skupaj zaplesali takoj, ko se vrnemo v šolo. Tako bomo preverili, ali si res opravil/-a tudi to, zadnjo nalogo KD. Skupaj bomo izdelali kriterije in vaše izvajanje, če boste tako želeli, lahko tudi ocenili.

Vir slike: <https://www.vecteezy.com>.

Tako, sedaj pa še čisto za konec ena zanimiva in resnična zgodba. Zgodila se je leta 2011. Govori o opici iz rodu makakov, z imenom Naruto. Naruto se je med fotografiranjem približal fotoaparatu fotografa Davida Slaterja in naredil kar nekaj selfijev. Sodni spor okrog tega, kdo ima avtorske pravice zanje, se je

vlekel kar 6 let. Tukaj si lahko prebereš, za kaj točno je šlo, in si ogledaš enega od Narutovih številnih selfijev.

Vir slike: <https://pixabay.com>.

Tako, sedaj pa smo čisto zares pri koncu. Tukaj pa je še zadnja naloga zate. Ne glede na to, kakšno je vreme zunaj, svež zrak dobro dene prav vsakemu od nas. Vzemi si 15 do 30 minut in skoči malo ven. Ob tem pa »prisluhni glasbi« našega mesta in narave.

Vir slike: <https://wpclipart.com>.

Pripravili:

Polona Guček Skrbinek in Sandra Svetina

Viri slik, igre in križanke

Križanka, izdelana po predlogi: <https://puzzel.org/>.

Igra – kviz *Glasbena skupina*, izdelana po predlogi: <https://www.wisc-online.com/>.

Slike (samo tiste brez licence (brezplačno – Free), a

zahtevajo navedbo avtorstva): <https://www.vecteezy.com/>, <https://wpclipart.com/>.

Slike (samo tiste brez licence, ki ne zahtevajo navedbe avtorstva): <https://pixabay.com/>.

Viri besedila

Pavlič Jerič, A. (2017, September 12). *Primer »opičji selfi« končan – zmagal je fotograf*. RTV SLO. Zanimivosti. <https://www.rtvsllo.si/zabava-in-slog/zanimivosti/primer-opicji-selfi-koncan-zmagal-je-fotograf/432294>.

Pesek, A. (2018). GLASBA DANES IN NEKOČ 7, samostojni delovni zvezek za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett.

Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino. (b. d.). *Odgovori na pogosta vprašanja*. Avtorska pravica. <http://www.uil-sipo.si/uil/dodatno/koristni-viri/pogosta-vprasanja/avtorska-pravica/>.

WIPO (2011). *Uči se iz preteklosti, ustvarjaj prihodnost. Umetnost in avtorska pravica*. Urad Repub-

like Slovenije za intelektualno lastnino. <http://www.uil-sipo.si/uil/dejavnosti/informacijske-storitve/publikacije/>.

YouTube (2011, Marec 24). *YouTube Copyright School*. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=InzDjH1-9Ns>.

Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (2007). *Uradni list RS*, št. 16/2007, 68/2008, 110/2013, 56/2015, 63/16 – ZKUASP, 59/2019. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO403>.

Združenje SAZAS (2018, Maj 8). *Zaščita Avtorske Pravice SAZAS*. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=-FmuroHK1pc>.

PRILOGA 2

POVRATNA INFORMACIJA OTROK

Današnji kulturni dan sem preživel zelo dobro, saj sem se veliko naučil o avtorskih pravicah. Bilo je tudi zabavno. Igrica mi je bila všeč, saj je bila zelo poučna, hkrati pa sem preveril svoje znanje. Večina besedila, ki sem ga prebral, je bilo zelo zanimivo, npr. da je avtorska pravica veljavna vse življenje avtorja ter 70 let po njegovi smrti! To me je fasciniralo hkrati pa tudi navdušilo.

Filip J.

Današnji kulturni dan se mi je zdel poučen. Izvedela sem nekaj novih stvari. Zdi se mi pomembno, da otroci teh let izvejo, kaj so avtorske pravice, saj se večina stvari dogaja samo še na spletu.

Katjuša K.

V priponki imate sliko (dokaz) dela, kulturni dan mi je bil zelo všeč in zelo veliko sem se naučil o avtorskih pravicah. Ljub mi je bil del z opico, ker me je spravil v dobro voljo.

Lev F.

V današnjem dnevu dejavnosti smo se s sošolci učili o pomenu avtorskih pravic. Izvedeli smo, da so avtorske pravice v veljavi za vse izdelke, ki so izvirni, na primer ples, glasba, risba ... Izvedeli smo tudi, da avtorske pravice lahko trajajo do 70 let po avtorjevi smrti in da si lahko tožen, če kršiš avtorske pravice.

Celoten dan se mi je zdel zanimiv in edinstven, saj smo prvič obdelovali takšno temo.

Tudi igra, ki smo jo morali opraviti, je bila zanimiva. Bil sem uspešen, saj sem dobil 5 od šestih glasbenikov.

Taras K.